

Kecskemét, 1882. december 16. – Budapest, 1967. március 6.

A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen – az Eötvös Collegium tagjaként – magyar-német szakon, a Zeneakadémián Koessler János (zeneszerzés) növendékeként tanult 1900-1905-ben. Zeneszerzői oklevelet 1904-ben, a tudományegyetemen tanári, majd bölcsészdoktori oklevelet 1905-1906-ban szerzett. Zeneakadémia vizsgahangversenyét 1906-ban tartotta. 1905 nyarától kezdve rendszeres népdalgyűjtő utakat tett. Doktori értekezése révén ismerkedett meg, s kötött barátságot Bartók Bélával. A Zeneakadémián 1907-től a zeneelmélet, majd 1908-tól a zeneszerzés tanára, a főiskolai rangot kapott Zeneakadémia aligazgatója volt 1918. novemberétől. A Nyugatban és a Pesti Naplóban a népzene jelentőségét, valamint Bartók műveit elemző cikkeket írt 1917–1919-ben. A proletárdiktatúra idején Bartókkal és Dohnányi Ernővel együtt a Zeneművészeti Direktórium tagja lett. A Tanácsköztársaság bukása után fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene, aligazgatói kinevezését érvénytelenítették; csak két év múlva taníthatott újra zeneszerzést a Zeneművészeti Főiskolán, 1921-től 1940-ig. Az 1920-as évek első felében bécsi, párizsi, torinói, budapesti, new yorki folyóiratokban zenekritikákat publikált. Világhírét a Psalmus Hungaricus mellett a Paulini Béla és Harsányi Zsolt szövegére írt Hány János című daljáték 1926. október 16-i bemutatása illetve a belőle készített szvit 1927-es előadása alapozta meg. Népzenekutató és rendszerező munkájának tapasztalataira támaszkodva, a folklorisztika fejlesztése és a magyar népi zenekultúra terjesztése érdekében a budapesti tudományegyetemen zenefolklorisztikai és zeneelméleti szemináriumot vezetett 1930–1939-ben, emellett a Zeneművészeti Főiskolán – a zeneakadémiai rendszeres népzeneoktatás megindítójaként népzenei előadott 1937 őszétől. 1940-ben az MTA-n létrehozta, s haláláig vezette a Népzenekutató Csoportot, amelynek fő munkája az összegyűlt népdalkincs rendszerezése és közreadása volt. A II. világháború előestéjén az elsők között tiltakozott a faji megkülönböztetésről benyújtott törvényjavaslat ellen, majd mentette az üldözötteket. 1945 után a közélet tevékeny részese volt; 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola igazgatótanácsának elnöke 1945–1946-ban, a Magyar Művészeti Tanács és a Zeneművészetek Szabad Szervezetének elnöke 1945-től 1949-ig. Az MTA Népzenekutató Csoportjában, 1951-ben megindult a Bartókkal tervezett nagy rendszerező munka, a Magyar Népzene Tára kiadása. Az 1956. évi forradalom és szabadságharc idején a Petőfi Párt az ideiglenes államfői testület élére javasolta. A forradalmat követő megtorlások idején, 1957-ben szót emelt az eseményekben résztvevők amnesztiájáért. Haláláig a magyar zenei és közélet megfellebbezhetetlen tekintélyű személyiségének számított. A Magyar Tudományos Akadémiának tagja 1943-tól, elnöke 1946–1949-ben volt.